

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

י"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ר מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

מסכת פסחים נ"ז-ס"ג ♦ תרומות ג', ז' - ד', ד'

בס"ד, ד' שבט תשפ"א

גליון מס' 1130

השבוע בגליון

- ♦ המתפלל שערער על כיבוד "הוצאה והכנסה"
- ♦ "הוצאה והכנסה" אינה שייכת לחזן
- ♦ פיצול ה"גליה"
- ♦ מנהג ה"קועטר"
- ♦ מתי סנדקאות מעשירה את הסנדק?

- ♦ הכנסת כלים למדיח כלים בשבת
- ♦ "ברוב עם הדרת מלך"

- ♦ חובת אכילת קרבן פסח
- ♦ מניין אחר מניין בבית כנסת אחד
- ♦ "שלא יעמוד החזן השני במקום שעמד הראשון"
- ♦ בית הכנסת של בחורים בבית הנודע ביהודה
- ♦ הצמדת עט לדפי הגמרא בשבת קודש

דף סב/ב שלא בא מתחילתו אלא לאכילה

חובת אכילת קרבן פסח

ספק מעניין התעורר בלבו של הגרמ"נ ולנשטיין זצ"ל, מרבני ירושלים.

כידוע, "טומאה הותרה בציבור". כאשר יחיד טמא הוא אינו מקריב קרבן פסח בזמנו, אלא מקריב פסח שני ב"ד באייר. ברם, כאשר רוב הציבור טמאים מקריבים את קרבן הפסח בטומאה, שטומאה הותרה בציבור.

והנה, מצוות אכילת פסח מתקיימת באכילת כזית מבשר הקרבן. כאשר הפסח מוקרב בטומאה, מותר לאכול יותר מכזית? או שמא יש לקיים את המצווה באכילת כזית ותו לא (מקראי קודש, פסח ח"א, עמ' צ"ד).

ובכן, הדבר תלוי במחלוקת אחרונים.

לדעת בעל שאגת אריה (שו"ת סי' צ"ו) מצוות "ואכלו את הבשר בלילה הזה" (שמות י"ח) נאמרה על כל בשר הקרבן. הוכחה לשיטתו הוא מביא מן הגמרא במסכת זבחים (צ"ב) הדנה מדוע מצוות אכילת קרבן פסח אינה דוחה את איסור שבירת עצמות הקרבן. לכאורה, אם מצוות אכילת קרבן פסח היא בשיעור כזית ותו לא, איזו עילה יש לשבור את עצמות הקרבן, מדוע ידחה איסור זה? על כרחך, שאמנם כדי לצאת ידי חובת אכילת קרבן פסח די בשיעור כזית, אך קיימת מצווה להוסיף ולאכול מבשר הקרבן, ולפיכך דנה הגמרא מדוע מצווה זו אינה דוחה את איסור שבירת עצמות הקרבן.

ואילו המנחת חינוך (מצוה קל"ד) חולק על השאגת אריה. לדעתו המצווה היא לאכול כזית בלבד. אמנם יש צורך לאכול את כל הקרבן כדי שלא לעבור ב"בל תותירו", שאסור להותיר מבשר הקרבן, אך לא כמצווה חיובית. ומה בדבר ראייתו של השאגת אריה? מבאר המנחת חינוך, שכוונת הגמרא היא לקרבן פסח שנמנו עליו אנשים רבים וללא שבירת עצמותיו אין בו כזית לכל הנמנים עליו, ועל כך שואלת הגמרא מדוע לא ידחה איסור שבירת עצמותיו מפני מצוות אכילתו.

כאשר נבחן את דיונו לגבי אכילת קרבן פסח הקרב בטומאה לאור מחלוקת זו, עולה, כי לדעת השאגת אריה מותר להמשיך לאכול את כל בשרו בטומאה, שהרי זו היא מצוות אכילת

דבר העורך

תודה, אבא!

לפני שני מחזורים, ערך בית המדרש מאורות הדף היומי כינוס גדול בבנייני האומה, בראשות גדולי הדור, לעידוד לימוד ההלכה במסגרת הדף היומי. לפניכם הטור שפורסם בזמנו לאחר הכינוס.

אבא שלי הבטיח לי שאם אלמד טוב הוא יקח אותי לכינוס הגדול בבנייני האומה.

אני קיימתי את חלקי, והוא קיים את חלקו. **אפילו** שאני ילד בן תשע (לפני שבועיים היה לי יום הולדת), אני כבר מבין שיש דברים שאני עדיין לא יכול להבין. לכן אני חושב, שכאשר אהיה גדול אנתח באופן בוגר את הרשמים שנקלטו בנפשי הצעירה. אבל אני חושב, שאפילו כעת בעודני ילד צעיר, חלק מהדברים שראיתי וחוויתי אני מצליח להבין ולקלוט, איזו זכות גדולה היתה לי, או יותר נכון, איזו זכות גדולה היא, שיש לי אבא שמבין את הזכות הגדולה.

עכשיו חזרנו מבנייני האומה.

אני לא מצליח להירדם. אבא אומר שזה טבעי, ואמא אומרת שהיא תכין לי כוס שוקו חם. אבל כבר חם לי בלב, בכל הגוף.

פעם סיפרו לי, שכשהחזון איש זצ"ל היה יושב בבית הכנסת ולומד, כל הילדים הלכו בשקט על בהונות רגליהם. היום ראיתי את גדולי הדור נכנסים לאולם,

◀◀

צעילוי נשמת

מרת **חנה פיגא גוטסגנדה** ע"ה
בת הר"ר בנימין דוד ז"ל
נלב"ע ג' בשבט תשנ"א
תנצב"ה
הונצחה ע"י נכדה ידידינו
הר"ר **שאל חסדיאל** ומשפ' שיחי - בני ברק

צעילוי נשמת

מרת **עליזה ארונספלד** ע"ה
ב"ר מרדכי ז"ל
נלב"ע ה' בשבט תשע"א
תנצב"ה
הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

מרת **(נילי) נעכא שטרנטל** ע"ה
ב"ר מנחם הלוי ז"ל
נלב"ע ה' שבט תשע"ג
תנצב"ה
הונצחה ע"י ילדיה ומשפחתה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **מנחם צבי רובנר** ז"ל ב"ר אברהם וזיסל

נלב"ע ז' שבט תשע"ט **תנצב"ה**

הונצח ע"י אחיו ידידינו **דוד רובנר** שיחיל - פ"ת

נר ה' נשמת אדם

עצמו לשימושים מותרים. לכאורה, רשאי הלומד להצמיד את העט אל דפי הגמרא, ורשאית האם להכניס את הבגדים אל מכונת הכביסה. אך המשנה ברורה מוכיח ממשנתנו, כי לא תמיד הדבר מותר.

במשנתנו אנו לומדים שאת קרבן הפסח תלו על אונקליות של ברזל, כדי להפשיט את עורו, ובהעדר אונקליות, נטלו מקלות דקים וחלקים, הניחום מכתף אל כתף, תלו עליהם את הקרבן והפשיטו את עורו. רבי אלעזר אומר, כי כשחל ערב פסח בשבת קודש, לא השתמשו במקלות אלה, אלא זה הניח ידו על כתפו של זה, תלו את הקרבן על זרועותיהם וכך הפשיטו את עורו.

מדוע בשבת לא השתמשו במקלות? במסכת שבת (קכד/א) מבואר: משום איסור מוקצה, אף על פי שהשימוש הוא בגופם של המקלות, אך מאחר שניתן להפשיט את עור הקרבן ללא המקלות, אין להתיר את טלטולם. (על גירסת רש"י בסוגייתנו, לפי שלא "יכלו לתקן המקלות", כבר העירו על פי דבריו במסכת שבת קכד/א: "ולא יכלו לטלטל המקלות", עיי' רש"ש). הרי לנו, אומר המשנה ברורה (סי' ש"ח ס"ק י"ב) ובשער הצינון (ג), כי מאחר שניתן להפשיט את עור הקרבן ללא שימוש במקלות, אין לטלטלם. מכאן עלינו ללמוד, כי כלי שמלאכתו לאיסור אין לטלטל, אלא בהעדר כל ברירה אחרת! חידושו של המשנה ברורה אינו מוזכר במקורות קדומים יותר, ובשל כך רבו הדנים בו.

הכנסת כלים למדיח כלים בשבת: המנחת יצחק (בתשובה שנדפסה בסוף קיצור הלכות שבת), מתיר לפתוח בשבת את מדיח הכלים כדי להכניס לתוכו כלים מלוכלכים [בתנאי שלא יסדרם], אף על פי שהמדיח הוא כלי שמלאכתו לאיסור, אך מוסיף, כי לפי המשנה ברורה, אין להתיר זאת אלא במקרה שאין מקום אחר להניח בו את הכלים.

הגאון רבי אהרן י. ל. שטיינמן זצ"ל, מצא ראייה מבריקה לפסקו של המשנה ברורה, מרש"י במסכת שבת (קכב/ב). על המשנה המתירה לטלטל בשבת מחט של סקאים כדי לפתוח בה את הדלת כתב רש"י: "למי שאבד מפתחו". מה צורך ראה רש"י לציין "למי שאבד מפתחו"? אין זאת, אלא, שכל היתר השימוש במחט זו, הוא רק בהעדר ברירה אחרת (נדפס בראש ספר שלמי יוסף דכולל פוניבז, ועיי"ש עוד בטעם הדבר).

עד כמה יש לטרוח אחר כלי שמותר להשתמש בו? הגר"מ פיינשטיין זצ"ל (שו"ת אגרות משה או"ח ח"ה סי' כ"א אות י"ב) כותב: "נראה דאין לטרוח הרבה בהשגת כלי היתר. ורק אם נמצא בקירוב מקום בלי טרוח רב, יש לו להשתמש בכלי היתר ולא בכלי שמלאכתו לאיסור. ומסתבר שאם אין לו כלי היתר, אף שיכול לשאול אצל אחר, מותר לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור".

[ראוי לציין, כי בדברי השער הצינון מבואר, כי דינם של מקלות אלה ככלי שמלאכתו להיתר, וראה בספר דבר שמואל תניינא בסוגייתנו, ובכל זאת, אסור משום שנחשב טלטולם שלא לצורך כלל, עיי"ש. וא"כ צ"ע, איך ההוכחה מכאן לטלטול לצורך, אלא שיכול לעשות צורך זה בכלי שמלאכתו להיתר].

דף סד/ב הא קמשמע לן ברב עם הדרת מלך

"ברוב עם הדרת מלך"

לפני כשמונה מאות שנה עורר סערה מתפלל בבית כנסת, אשר הובאה להכרעתו של האור זרוע, מגדולי הראשונים.

המתפלל שערער על כיבוד "הוצאה והכנסה": היה זה לאחר שגבאי בית הכנסת הכריז כנהוג על מכירת "הוצאה והכנסה", פתיחת ארון הקודש, הוצאת ספר התורה, הגשתו לידי החזן, והכנסתו לארון הקודש עם סיום קריאת התורה. יהודי בשם שמעון קם וטען, כי לא יפה נהג הגבאי, מפני שמצוות "הוצאה והכנסה" שייכת לחזן, אשר נשלח על ידי הציבור לבצע את כל צרכי הציבור לתפילה זו, ואין לחלק לאנשים אחרים מתפקידו.

"הוצאה והכנסה" אינה שייכת לחזן: האור זרוע (ח"א הל' שליח ציבור סי' קט"ו) דוחה בראשית דבריו את טענתו של שמעון, "נראה בעיני שלא כיוון יפה אותו שמעון, שהרי זכה בה חזן? ... מעשים בכל יום, שראובן מתפלל שחרית, שמעון קורא (בתורה) ולוי מתפלל מוסף, אם כן, היאך נאמר שזכה בה?". כלומר, מלכתחילה לא שלחוהו אלא להתפלל שחרית ולא להוציא את ספר התורה מארון הקודש.

זאת ועוד, במשנתנו אנו למדים, כי גם אדם אשר כבר זכה במצווה, ראוי שישתף בה אנשים נוספים.

משנתנו מספרת, כי בעת הקרבת קרבן הפסח, עמדו כהנים בשורות ארוכות, החל ממקום שחיתת קרבנות הפסח ועד המזבח, והעבירו מיד ליד את המזרקים מלאי הדם, לשם זריקתם על המזבח ובד בבד החזירו את המזרקים הריקים, שתוכנם כבר נזרק על המזבח. הגמרא מסבירה, כי שיתפו כהנים רבים במצוות הולכת הדם אל המזבח, משום "ברוב עם הדרת מלך". הרי לנו,

לומדים תורה, הם רצו לבוא ולהסביר לכל האנשים שיושבים כאן, ולעוד הרבה אנשים בכל העולם, שהנה, אנחנו רוצים לומר לכם, שיהודי צריך לדעת, כי אין דבר חשוב יותר מן התורה, ומי שלומד תורה, התורה מלמדת אותו איך להתנהג. לכן, גדולי הדור החליטו, שהאנשים שלא מצליחים ללמוד כל היום תורה, והם לומדים "דף יומי", צריכים אחרי הלימוד של "הדף היומי" להוסיף וללמוד עוד שתי הלכות כל יום, כדי שיידעו איך יהודי צריך להתנהג. יותר לא שאלתי את אבא שאלות, כי הוא רצה להקשיב.

עכשיו כבר שעה אחר חצות הלילה. כל מי שהשתתף בכינוס קיבל מתנה חוברת של "מאורות ההלכה" על הלכות פסחים. החוברת עומדת ליד המיטה שלי, וכמעט מדברת אלי - "חמודי, זה גם בשבילך". אני קם בשקט מהמיטה, אבא עוד ער, שותה קפה במטבח, גם הוא מהרהר וחושב על הערב. - "אבא, כולם צריכים ללמוד הלכה, נכון?!" - "נכון". - "כולם?". - "כולם".

- "אז גם אנחנו נלמד יחד, כל המשפחה בסעודת השבת, הלכות?". **אבא** הניח את כוס הקפה, הושיט את שתי ידיו, קירב את ראשו אל ראשי והעניק לי נשיקה על המצח. **שבועיים** אחרי הכנס. בליל שבת כבר למדנו את ההלכה השביעית ואחר כך אבא אמר, שהוא חשב שאם הוא לוקח אותי לכנס הוא עושה לי טובה. היום הוא כבר מבין שהוא עשה טובה לעצמו...

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

מִשְׁנַת הַדָּף

ברכת גדולי ישראל

גומרים ש"ס ב-5 דקות ליום, זוכים בשפע גדול

... ובודאי בלימוד המשניות כלול כל התורה כולה" מרן שר התורה מרן ראש הישיבה הגר"ח קנייבסקי שליט"א הגר"ג אדלשטיין שליט"א

להתנסות חינם התקשר עכשיו: *3764

כי אפילו הכהן שכבר החזיק במזרק, העבירו ליד כהן אחר, שיזכה גם הוא להשתתף במצווה. קל וחומר, שהחזן שהתפלל שחרית, אשר כלל לא החזיק בספר התורה, לא זכה בחזקה על הוצאת ספר התורה מארון הקודש.

בגמרתנו ובגמרות נוספות, אנו נחשפים לסוג נוסף של הידור "ברוב עם הדרת מלך".

כאשר מצווה מוטלת על הציבור, כמו גם על יחידים, יש לקיימה ברוב עם. לפיכך, תפילה עם אנשים רבים, מהודרת יותר (עיי' משנה ברורה סי' צ" ס"ק נ"ה). גם ברית מילה, עורכים ברוב עם. שכך כבודו של המלך, שרבים עושים יחד את רצונו.

ברם, מצוות הולכת הדם אל המזבח, היא מצווה היכולה להתקיים על ידי אדם אחד ואף אותה מפצלים לאנשים רבים, משום "ברוב עם הדרת מלך". הרי לנו, שראוי לשתף אנשים רבים במצווה ולא לתתה לאדם אחד. לפיכך, פלוני מתפלל שחרית ואחר מתפלל מוסף ושלישי מוציא את ספר התורה.

פיצול ה"גלילה": האור זרוע מוסיף, כי לפיכך, גם מי שקונה "גלילה", אינו זוכה בכך בהגשת מעיל ספר התורה לידי הגולל - מצווה זו רשאי לקיים אדם אחר "ואין הגולל יכול למחות בידו", לפי שמצווה מן המובחר לשתף אנשים רבים ככל הניתן בקיום המצוות.

הלכות אלו נפסקו להלכה בשולחן ערוך וברמ"א (או"ח סימן קמ"ז סעיף ב'): "יכול מי שירצה, לקנות להושיט המעילין לגולל ואין הגולל יכול למחות בו, כי אף על פי שקנה הגלילה, לא קנה ליקח המעילים". הרמ"א מוסיף: "וכן במקומות שנוהגין לקנות הוצאה והכנסה, אין הש"ץ יכול למחות, כי אין זה שייך לחזנים".

מנהג ה"קוועטר": בשו"ת משנה הלכות (חלק י"ב סי' קע"ז) כותב, כי בכך יש להסביר את מנהג ה"חייקה" הרווח בבריתות, שנוהגים לקרוא לאנשים רבים ליטול לידיהם את התינוק טרם ברית המילה, ובכך משתפים אנשים רבים בהבאת התינוק מעזרת הנשים אל הסנדק.

ראוי לציין את הערתו של הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל (בהסכמתו לספר אוצר הברית), כי יש להקפיד שכל המתכבדים בחייקה, אכן יקדמו את התינוק ויעסקו בקירובו למקום עריכת הברית ולא יעבירוהו סתם מיד ליד ובכך יעכבו את קיום המצווה ללא תכלית.

מתי סנדקאות מעשירה את הסנדק? נחתום במעשה מעניין המסופר על הגאון רבי חיים קרייזוורטה זצ"ל, אשר סיפר, כי רב תימני שח לו, שמנהג תימן שלא לחלק את הכיבודים לאנשים רבים, אלא אדם אחד מביא את התינוק, אוחזו בשעת המילה ובשעת הברכה, ומחזירו לאמו לאחר הברית. רב זה הוסיף, כי אך ורק באופן זה מתקיימת מצוות הסנדקאות בשלמותה ובאופן זה שורה הסגולה המפורסמת שהסנדקאות מעשירה כקטורת.

זמן מה לאחר מכן, הוזמן רבי חיים לסנדקאות וביקש לקיימה כמנהג יהודי תימן, וכעבור ימים אחדים התקבלה בביתו הודעה מעורך דין מקליפורניה, כי יהודי עתיר נכסים הועיד לו סכום נכבד בצוואתו (ברית אברהם הכהן עמ' רכ"ח).

לעילוי נשמת

הר"ר **אברהם וסרצוג** ז"ל
ב"ר יצחק ז"ל נלב"ע ה' בשבט תש"ב
תנצב"ה

הונצח ע"י חתנו
הר"ר **יהודה ינדבסקי** ומשפ' שיחיו - ת"א

לעילוי נשמת

הר"ר **אברהם אריה לייב הפטקה** ז"ל
ב"ר שלמה ז"ל נלב"ע ה' בשבט תשנ"ט

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הרב **אפרים צבי רימל** ז"ל
ב"ר יצחק מאיר ז"ל נלב"ע ט' בשבט תשל"ח

תנצב"ה

הונצח ע"י ידידיו
הר"ר **יוסף מאיר רימל** ומשפ' שיחיו - נוה צוף

לעילוי נשמת

הר"ר **שלמה זלמן פורוש** ז"ל
ב"ר יהושע מרדכי ז"ל נלב"ע ח' בשבט
ומרת **שרה פורוש** ע"ה
ב"ר אברהם ישראל ז"ל נלב"ע ד' בניסן

תנצב"ה

הונצחו ע"י ידידיו הר"ר **שאול יצחק פניגשטיין** ומשפ' שיחיו - בני ברק

לעילוי נשמת

מרת **יוכבד ציפה שכטר** ע"ה
בת ר' חיים אלעזר כהן ז"ל נלב"ע ה' בשבט תשנ"ד

תנצב"ה

הונצחה ע"י ידידיו
הר"ר **אריה ישראל שכטר** שיח'י

עולים על רכבת הלימוד

ספר לימוד זמין
על ה"תורה" ו"הש"ס"

חודש ראשון התנסות חינם

קבע עיתים ללימוד < עכשיו > 3029 *

מצטרפים לאלפי הלומדים קטעי גמרא, משנה והלכה
מדי יום ביומו, בכל זמן ובכל מקום. זוהי ההזדמנות לקבוע
'עיתים לתורה'. לומדים כמה דקות וחוזים בסיפוק רוחני עצום!

לתרומות והנצחות משה טרייטל טל: 03-5775307
מוקד ההזמנות: 151-500-700-1

ת.ד. 471 בני-ברק | טל: 03-5775333 | פקס: 03-7601020
E-mail: meorot@meorot.co.il | דוא"ל:

מאורות הדף היומי

